

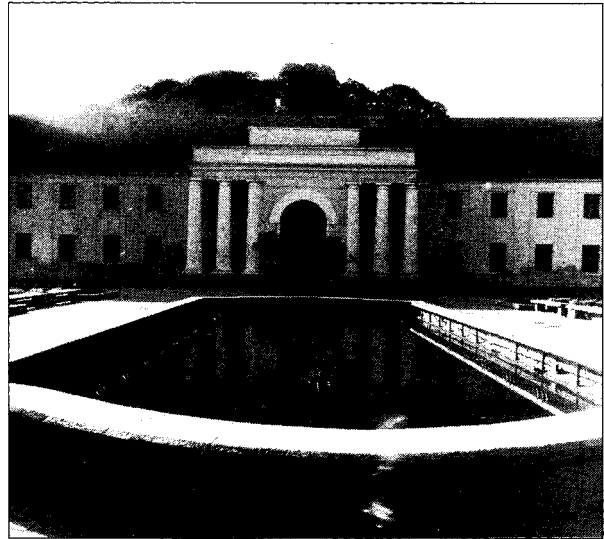
Esė

NAMAI "CLAIR DE LUNE"

Kiekvienas miestas turi savo aklas vietas, turi savas girtas Užupio bohemos akis, pietų Londono valkatas šunis ir pietų Bostono gatvių dulkes, prasimušančias net pro gydantį tyrą pavasario sniegą. Jūs patys gerai žinote, kad net pačiose gražiausiose gatvėse sutiksite valkatų, išnyrančių tarsi šešėliai iš nežinia kur ir vėl prapuolančių tarpuvartėse ir aikštėse, tvirtų ir tikrų žemės gyventojų, kurie neleis jums praeiti nepastebėtiems. Jie nužvelgs ir įvertins jus tarsi aukščiausios klasės viešbučių drabužių kolekcijos manekenus, jie įvertins jus, pripažins, nepripažins, nesakys komplimentų, tik ištars: atsiprašau. Jie laktys po aikštę nuo vieno prie kito ar kaip išprotėjęs Vietnamo karo veteranas ištisę ranką tratės prie gatvės kampo kiekvieną vakarą, jie yra - nepasigesite. Kiekvienas miestas turi savo valkatas, limuzinus ir laidojimo namus, pigius rytinius Londono ir Bostono laikraščius ir neįperkamus lietuviškus. jų nepirkite, nieškokite - ten nėra svarbių žinių. Ten toks pat kloakų gyvenimas, limuzinai, laidojimo namai, "azijietiškas ir lietuviškas grožis telefonu", tie patys barai Vilniaus stoties karštame pragare ir šiltesniame Londono pragare. Jeigu jūs Londone pateksite į Eustono stotį - tviskančius erdvius, šviesius tarsi parlamentas rūmus, nieškokite jų prieigose valkatų, jie patys susiras jus. Ieškokite namų, vadinamų "*Clair de Lune*".

Jus praleis mašinos, net kai raudona šviesa, jeigu einate ten. Galima eiti metus, klaidžioti ištisas valandas, pasimesti, informacinės tarnybos bejėgiškai palinguoja galvą, deja. Kol vakare pakeli akis Mėnulis danguje, ir tu prie stiklinių durų - įeini. Nėra durų į ten, bet štai - jos čia, stiklinės, prieš akis apvalus melsvas Mėnulio diskas. Ar tau parodė jį kas ranka, žydint kaštonams ar rugšėjo gale, kai pilnatis būna sklidina nesutramdomo vandenyno, spinduliuoja, švyti tarsi sidabrinė siela - rami plaukianti muzika, fortepionas vakare, tu pakeli galvą: prieš tave "*Clair de Lune*" - Mėnulio šviesa.

Klaidžiodamas, ieškodamas "*Clair de Lune*" namų, kitados atsidūriau Bostone. Parko gatvės metro stoty, raudonuose dviaukščiuose tuneliuose pasiklydęs laikas, traukiniai išvyksta iš ten tarsi prieš katastrofą. Žemutiniame aukšte, metro menėse, aidinčiose nuo mažiausio žingsnio, išgirdau aiškius žodžius: *meile viską supranta, meilė viską atleidžia, meilei nereikia klausimų* - dainavo mažas; plikas, kokių 55-erių tenoras, balsas tarsi iš pačių gražiausių baladžių. Sausakimšoje stotyje buvo tylu,

nevažiavo traukiniai: Staiga kaip paveiksle jauna kinė pajudėjo, priėjo, pasilenkė, nedrąsiai kreivai įmetė dolerį į gitaros futliarą, kažką išmetė, vėl pasilenkė prie žemės. Kai ji atsisuko, jos akyse pamačiau - tas žmogus dainavo tai, kuo ji norėjo patikėti. Priėjo kita moteris, paskui gelsvaplaukis jaunuolis, kažką tarstelėjo tarsi savo tėvui. Iš jo lūpų per mikrofoną pasigirdo paprastas atsakymas: "*Man ta daina patinka, I just like that song*". Jis buvo vienintelis tikras tėvas, likęs šiame mieste, paskutinis hipis, nenumiręs nuo LSD, nė ženklo juodų plaukų, kažkokiu keistu būdu užsilikęs šiame gyvenime. Jam patiko, jis dainavo, jis mėgo, nieko daugiau. Nebuvo jis protingas, tikriausiai nekliūdavo jam gerą darbų, matyt, vedęs, vaikai jau užaugę. "*Green Day*" muzikos klausosi. "*Clair de Lune*" - Mėnulio šviesa. Žmogus iš muziejaus ir stotis iš muziejaus. Staiga atvažiavo traukinys. Vėlavau. Man reikėjo į priešingą pusę. Su nuostaba pamačiau, kaip žmonių jūra tarsi vanduo susigėrė pro vagonų duris. Jis vis dar dainavo. Tikėjausi, bent vienas liks. Jis pradėjo kitą dainą, buvo susijaudinęs, jo balsas skambėjo dar geriau. Stovėjau atsirėmęs į suodiną koloną tiesiai priešais jį, nė vieno žmogaus aplink. Aplinkui buvo tuštuma, bijojau tos iš visų pusių plūstančios tuštumos. Antra daina buvo taip pat apie meilę. Mano traukinys atvažiavo netikėtai greitai. Staiga pradėjo eiti žmonės. Paskutinę akimirką įmečiau jam dolerį. Muzika nutilo, po pauzės iš mikrofono pasigirdo - ačiū. Išokau pro beužsiveriančias duris.

Vienoje Londono siauroje gatvelėje, atrodė, pagaliau suradau, "*Clair de Lune*" namus. Senas vyras vakarais iki vėlumos sėdėdavo prie durų, ir rūsyje juodaplaukė mėnulio spalvos veidu Aija skambindavo Debussy. "*Elair de Lune*" - Mėnulio šviesa liedavosi iš pianino klavišų ir žvilgsnio, kai jis pakildavo tarsi klausdamas, ar čia tie namai? Gerai žinojau, kad tikri pianistai užmiršta gatvių sirenas, batų tūkšėjimą šaligatviais, iš tūkstančio

radijų sklindančius plepalus, muzikos tonus, tą košmarą, nuo kurio atsibudęs naktį nežinai, kur esi. Jie Mėnulio šviesos nušviesti, jų veidai sustingsta tarsi monumentaliose skulptūrose, kai jie paliečia klavišus. Aš visa tai gerai prisimenu, nors seniai nebuvau mėnesienos namuose. Kai ji pakeldavo žvilgsnį, kažkoks neižvelgiamas klausimas aidėdavo į mūsų sielas, tas ritualas, kilnus nusilenkimas - tas kalbėjimas svetima kalba, kurios mes nesuprantame, kurią mes mokėjome, bet užmiršome. Kai ji grodavo ir žiūrėdavo į mane, aš žinodavau - tai tik mėnesiena. Nors kartais jos pirštai pakildavo ir paliesdavo skruostą žemiau akių, ir ji sakydavo - jausmai. Bet tai buvo tik mėnesiena. Tyli šviesa užliedavo mane, jos siela sujudėdavo už užuolaidų tamsiai ruduose akių kambariuose ir išeidavo laukan. Žinojau, kad tai viena iš tų viduramžiškų sielų, kurios kartais pasirodo svetimuose kraštuose, nereikia Medžigorės. Jos pasirodo trumpam visuose pasaulio kraštuose. "*Nekaltumas*", sakydavo man senis. Kažkoks nenusakomas liūdesys buvo jos veide - paslaptis. Jis parodė man seną slaptą fotografiją. Mergina sėdėjo ant kėdės. Ilgesys, ji buvo ne iš čia, ji kažkur ėjo. "Pažiūrėk", pasakė senis: ji kartodavo - *pasulyje svarbu tik muzika*. Ji tik grodavo.

Senis kalbėjo: mes nežinome, kas kar tais mums atsitinka, būnant dvidešimties, trisdešimties ar penkiasdešimties metų. Mes nežinome, kaip sureaguosime, kaip vieną dieną mūsų sielos pasielgs, kuo netikėtai nustebins. Kai jos nematydavau, pasakojo senis, man būdavo geriau. Sulyta, šlapiais plaukais, būdavo, ateina pas mane, sėdi kambary. Sakydavo, jai svarbu tik muzika. Grįžtu kartą į namus, žinau, jos neturėtų ten būti. Girdžiu - groja. Nueinu pas ją, argi reikėjo man tenai eiti? Geriau būdavo, kai jos nematydavau. Tas nekaltumas, jį turi tik vaikai. Paskui sielos krinta į žemę, susipurvina, kažkas pasikeičia. Senis tarsi klausdavo pats savęs: kodėl aš čia, šitoj šaly? Man kartais atrodo, kad mes ištremti į pasaulį už kokią nors bausmę. Būti su šitais žmonėmis, kurie mums visai netinka. Su šitais - apie ką gali su jais kalbėtis? Tu jiems širdį duodi - o jie. Kai mane visai pribaigia, sakydavo senis, turiu atsigauti, eiti iš čia, pagulėti kaip sumuštas šuo, grįžti į save. Einu į parką, sėdžiu ant suolų. Surenku save, jėgos pamažu grįžta. Tyliu, tyliu... Senis liūdnai pridūrė: paskui kažkas kažką jai pasakė. Ji verkėdavo, ji niekada daugiau pas jį neatėjo. Ji paliko "Clair de Lune" namus. Gal po metų jis gavo atviruką iš Airijos. Senis kalbėdavo man apie Amūro strėles, kurias jis laido. Tada mums kas nors atsitinka.

Jis iš karto suprasdavo, kai žmonėms būdavo sunku. Neturiu kam palikti to, ką žinau, sakė jis.

Man pačiam daug ko jau nereikia. Vienai damai vis nešdavo paskaityti knygų, Ji nė vienos neperskaitė. Po vakarienės eina gatve, "pažiūrėk į parką, medžius", - ji nieko nemato. Tik naują kavinę - užėikim. Mes ką tik ten buvome, valgėm, - ar tu alkana? Visko jai duodavo, ko reikėjo. Ji pasirodydavo po metų - kam? Tarsi niekur nieko, klausia, kaip gyveni? Feministės - šypteldavo senis. Ar to joms reikia? Mes jas dievinam: grožis, paslaptis - tokia galia, vyrai ant rankų jas nešiotų. Jos užmiršta... Siela lieka ta pati; sakydavo senis, nesvarbu, kiek jai metų. Jeigu žmonės turėtų bent kiek nekaltumo, tyrumo kaip vaikai. Kas jiems bus? Laikas prisipildė, keisis pasaulis. Bus atsijota... Pinigai, "kiek tau reikia, imk", negailėdavo, atiduodavo. Kad jam gražintų - niekada. Jį palieka, po kurio laiko grįžta. Kam? Galiu aplankyti, paskambinti?

Ne. Kažkas pasikeičia. Žmonės nueina skirtingais keliais. Vieni iškeliauja į aukštesnius pasaulius, kiti lieka tame pačiame. Jie jau nebus kartu. Romano, gal "Karo ir taikos" scena: Andrėjus mato, kaip Nataša vakare išeina su kitu. Supranti, kas dedasi jo širdyje, kartodavo senis. Tą vakarą kažkas jam atsitiko. Jie jau nebus kartu. Jis kelias į aukštesnius pasaulius.

Kodėl mes matome jų grožį? - klausdavo senis. Kai šitai atsitinka, supranti, kad gali būti Dievas ir kitoks gyvenimas, sakė senis. Bet gal mes tik įdedame ten grožį, regime, o jo ten nėra - ten tuščia. Kartais su seniu mes tik tylėdavom. Kai išeidavau, jis sakydavo - man trūks tavęs. Ir tuomet aš jausdavau, kad laikas ir žmonės tarsi vanduo geriasi pro vagono duris, kai kažkas dainuoja gražiausių dainų. Ir aš žinodavau: man trūks tavęs, "Clair de Lune", Debussy "Mėnulio šviesa".

Liudas Giraitis

Aliaus Balbieriaus nuotr.

"Literatūra ir menas"

